

Εισήγηση Επισκόπου Χριστουπόλεως στο 8ο Διεθνές Συνέδριο Ορθόδοξου Θεολογίας

Ακολουθεί η εισήγηση του Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Χριστουπόλεως κ. Μακαρίου στο 8ο Διεθνές Συνέδριο Ὁρθόδοξου Θεολογίας μέ θέμα: «*Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας: Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία στόν 21ο αἰῶνα*».

Θεσσαλονίκη 21-25 Μαΐου 2018

Εἶναι γνωστό ὅτι, μετά τήν ὀλοκλήρωση τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, διαπιστώθηκε ἕνα φαινόμενο ἄκρως ἀνησυχητικό. Κάποιοι ἀδελφοί μας κληρικοί, κινούμενοι ὄχι «χάριτι θεία» ἀλλά «ἀνθρωπίνη σπουδῇ», ἔσπευσαν νά διακόψουν τήν κοινωνία μέ τόν Ἐπίσκοπό τους. Ἐπιθυμώντας, μάλιστα, νά καλύψουν καί ἱεροκανονικῶς τήν ἀντικανονική τους αὐτή ἐνέργεια, ἐπικαλέστηκαν τόν 15ο Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου.

Τό πολυσυζητημένο καί πολυχρησιμοποιημένο κείμενο τοῦ Κανόνα, τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ἀπολύτως παρερμηνευμένο καί ἀποκομμένο ἀπό τό γενικότερο ἦθος καί πνεῦμα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησιολογίας, ἐρμηνευτικά χωρίζεται σέ τρία μέρη. Τό πρῶτο μέρος σημειώνει τά ἑξῆς: «Τά ὀρισθέντα ἐπί πρεσβυτέρων καί ἐπισκόπων καί μητροπολιτῶν, πολλῶ μᾶλλον καί ἐπί πατριαρχῶν ἀρμόζει. Ὡστε, εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσειεν ἀποσπῆναι τῆς πρὸς τόν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας καί μή ἀναφέρειν τό ὄνομα αὐτοῦ, κατά τό ὠρισμένον καί τεταγμένον, ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλά πρό ἐμφανείας συνοδικῆς καί τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσει, τοῦτον ὠρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθεῖ τούτο παρανομήσας. Καί ταῦτα μὲν ὠρισται καί ἐσφράγισται περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων καί σχίσμα ποιούντων καί τήν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων».

Στό κομμάτι αὐτό τοῦ κειμένου ὑπάρχουν κάποια σημαντικά στοιχεῖα τά ὁποῖα πρέπει νά προσέξουμε. Κατ' ἀρχάς, ὁ κληρικός πού ἀποκόπτει τήν κοινωνία του μέ τόν Πατριάρχη τιμωρεῖται μέ τήν ποινή τῆς καθαιρέσεως, ὄχι ἐξ αἰτίας αὐτῆς καθεαυτήν τῆς διακοπῆς τοῦ μνημοσύνου, πού ἀποτελεῖ τήν τελευταία πράξη ἑνός τραγικοῦ ἐκκλησιολογικοῦ δράματος καί πού ἐκφράζει τήν πνευματική ἀνεπάρκεια τοῦ πράττοντος, ἀλλά γιά δύο ἄλλους κυρίαρχους ἐκκλησιαστικούς καί δογματικούς λόγους: Πρῶτον, διότι ὁ κληρικός δέν ἐμπιστεύεται τῇ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ προτρέχει νά καταδικάσει τόν Πατριάρχη «πρό ἐμφανείας συνοδικῆς». Τό γεγονός αὐτό δηλώνει ὅτι ὁ ἴδιος δέν ἔχει ἐπίγνωση τῆς καταστάσεώς του καί τῶν ὀρίων του καί γι' αὐτό ἀναλαμβάνει τήν κρίση τοῦ Ἐπισκόπου ἀνενδοίαστα, κάτι ὅμως πού δέν ἐμπίπτει στίς δικές του ἱερατικές ἀρμοδιότητες. Καί, δεύτερον, διότι ἡ πράξη του αὐτή κλονίζει τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ οἱ διακόπτοντες τήν κοινωνία μέ τόν Ἐπίσκοπο δημιουργοῦν σχίσμα. Σημειώνει χαρακτηριστικά ὁ Κανόνας: «τολμήσειεν ἀποσπῆναι τῆς πρὸς τόν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας... καί πρό ἐμφανείας συνοδικῆς καί τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσει», ἐνῶ ἡ ἀμέσως ἐπόμενη πρόταση κάνει λόγο «περὶ τῶν (κληρικῶν τῶν) προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων καί σχίσμα ποιούντων καί τήν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων».

Ἐξάλλου θά πρέπει νά μᾶς προβληματίσει ἔντονα καί ἡ χρήση τοῦ ρήματος «τολμῶ», πού ἀναφέρεται σ' αὐτούς πού προβαίνουν στήν παύση τοῦ μνημοσύνου καί τῆς κοινωνίας. Σημειώνει ὁ ἱερός Κανόνας: «τολμήσειεν ἀποσπῆναι τῆς πρὸς τόν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας». Τό ἴδιο ρῆμα χρησιμοποιεῖται καί ἀπό τόν 13ο Κανόνα τῆς ἴδιας Συνόδου: «εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος... ἀποσπῆναι τολμήσει τῆς αὐτοῦ (ἐννοεῖ τοῦ Ἐπισκόπου) κοινωνίας...», ἐνῶ, ὡς γνωστόν, εἶχε χρησιμοποιηθεῖ καί παλαιότερα ἀπό τούς Πατέρες τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, στόν 8ο Κανόνα, γιά νά τονιστεῖ ὅτι «οἱ τολμῶντες ἀνατρέπουν τήν τοιαύτην διατύπωσιν (ἐννοεῖ τῆς ὑπακοῆς τῶν Πρεσβυτέρων πρὸς τούς Ἐπισκόπους)...

ἔστωσαν ἀκοινωνήτοι». Ἡ χρήση, λοιπόν, τοῦ ρήματος «τολμῶ» καί ὄχι ἄλλων ρημάτων μέ λιγότερο βαρύνουσα καί ἐπιτακτική σημασία, ὅπως γιά παράδειγμα «ἐπιχειρῶ» ἢ «προσπαθῶ», γίνεται γιά νά ἀποδοκιμασεῖ «τό θράσος καί ἡ ἀναίδεια» τῶν κληρικῶν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι, διακόπτοντας τήν κοινωνία τους μέ τόν Πρῶτο, διαπράττουν μία πράξη μέ τεράστιες ἐκκλησιολογικές συνέπειες.

Στήν ἱεροκανονική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας δέν ἐπευλογοῦνται τέτοιες συμπεριφορές. Ὑπάρχουν μάλιστα, πέρα ἀπό τόν 15ο Κανόνα πού σχολιάζουμε, περισσότεροι ἀπό 35 ἄλλοι Ἱεροί Κανόνες πού ἀπαγορεύουν τή διακοπή κοινωνίας μέ τόν Ἐπίσκοπο ἢ ἀναφέρονται σέ θέματα σχέσεως κληρικοῦ μέ τόν Πρῶτο του. Οἱ Κανόνες αὐτοί χρησιμοποιοῦν αὐστηρότατους χαρακτηρισμούς, προκειμένου νά ἐκφράσουν τήν ἀπέχθεια καί ἀποστροφή τους πρὸς τέτοιες ἀποσχιστικές τάσεις καί ἐνέργειες. Ὑπενθυμίζουμε ἐνδεικτικά ὅτι ὁ 31ος Κανόνας τῶν Ἀποστόλων χαρακτηρίζει τούς κληρικούς πού καταφρονοῦν τόν Ἐπίσκοπό τους ὡς φίλαρχους καί τυράννους: «εἴ τις πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου... καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος. τύραννος γάρ ἐστίν». Ὁ 8ος Κανόνας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τούς χαρακτηρίζει ὡς αὐθάδεις, διότι «κατά αὐθάδειαν ἀφηνιῶσι τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου». Ὁ 10ος Κανόνας τῆς Καρθαγένης ὀρίζει καθαίρεση γιά τόν κληρικό, ὁ ὅποιος, «φυσιότητί τινι καί ὑπερηφανείᾳ ἐπαρθείς», ἀποσκιρτᾷ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἐνῶ ὁ 11ος τῆς Καρθαγένης χαρακτηρίζει τούς κληρικούς αὐτούς ὡς ὑπερόπτες, διότι «ὑπεροψία φυσιοῦμενοι, ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κοινωνίας ἑαυτούς ἐχώρισαν».

Βέβαιως, οἱ διακόπτοντες τό μνημόσυνο βασίζονται στό δεύτερο μέρος τοῦ Κανόνα, τό ὁποῖο ἐπιτρέπει τήν πράξη αὐτή, ὅταν ὁμως ὑπάρχουν συγκεκριμένες κανονικές καί δογματικές προϋποθέσεις, τίς ὁποῖες ὁ ἴδιος ὁ κανόνας καθορίζει. Σύμφωνα, λοιπόν, μέ τό κείμενο τοῦ Κανόνα, «Οἱ γάρ δι' αἵρεσίν τινα, παρά τῶν ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην, τῆς πρὸς τόν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτούς διαστέλλοντες, ἐκείνου τήν αἵρεσιν δηλονότι δημοσίᾳ κηρύττοντος καί γυμνῆ τῆ κεφαλῆ ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον τῆ κανονικῆ ἐπιτιμῆσει οὐχ ὑποκεισονται, πρό συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτούς τῆς πρὸς τόν καλούμενον ἐπίσκοπον κοινωνίας ἀποτειχίζοντες, ἀλλά καί τῆς πρεπούσης τιμῆς τοῖς ὀρθοδόξοις ἀξιωθήσονται».

Μεγάλη σύγχυση καί τεράστια πνευματική ζημία προκαλεῖται, ὅταν ἐστιάζουμε τήν προσοχή μας μόνο στό συγκεκριμένο σημεῖο τοῦ Κανόνα, δίχως νά λαμβάνουμε ὑπόψη μας τά πρό αὐτοῦ καί, κυρίως, τά μετά τούτου ὀρισθέντα. Γιατί ἡ κατ' ἐπιλογὴν χρήση τοῦ κειμένου, σέ συνδυασμό μέ ζηλωτικές τάσεις ἢ, κατά τό Βαλαμῶνα, σέ συνάρτηση μέ «τὴν κατά μεθοδεῖαν σατανικὴν εἰς τὴν τῶν σχισματικῶν μανίαν», ὀδηγεῖ σέ ἀντιποίηση κανονικῆς ἀρχῆς, ἢ ὁποῖα, μέ τή σειρά της, ἀποτελεῖ τή βάση γιά τίς μετέπειτα ἐκκλησιαστικές παρενέργειες.

Δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε ὅτι ὁ συγκεκριμένος Κανόνας τονίζει στό θεόπνευστο κείμενό του τή σημαντικότητα καί ἀναγκαιότητα τῆς Συνοδικῆς διαγνώμης καί ἀποφάσεως σέ τρία σημεῖα, κάτι τό ὁποῖο τελείως παραθεωροῦν οἱ διακόπτοντες τό μνημόσυνο: α. Στό πρῶτο μέρος, ὅπου καταδικάζει τόν κληρικό πού διακόπτει τήν κοινωνία μέ τόν Ἐπίσκοπο «πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς», πού σημαίνει ὅτι ὁ κληρικός δέν ἔχει δικαίωμα νά γνωματεύει ἀντί τῆς Συνόδου, β. ὅταν ἀναφέρεται στήν αἵρεση, ἢ ὁποῖα θά πρέπει νά εἶναι «κατεγνωσμένη παρά τῶν ἁγίων Συνόδων», πού σημαίνει πῶς μόνο ὅ,τι ἔχει καθορισθεῖ καί ἀποκληθεῖ ἀπὸ Σύνοδο ὡς αἰρετικό μπορεῖ νά ἀποτελέσει αἰτία διακοπῆς κοινωνίας μέ τόν Ἐπίσκοπο, καί γ. ὅταν γίνεται ἀναφορά στή διακοπή κοινωνίας μέ τόν αἰρετικό Ἐπίσκοπο «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως», πού σημαίνει ὅτι τό θέμα ἔχει παραπεμφεῖ ἤδη στή Σύνοδο, ἢ ὁποῖα ἐξετάζει τήν περίπτωση τοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλά ἀκόμη δέν ἔχει ὀλοκληρώσει τή διάγνωση της.

Μιά προϋπόθεση, λοιπόν, πού φαίνεται νά δικαιολογεί τή διακοπή τοῦ μνημοσύνου – καί χρησιμοποιοῦ τό ρήμα «φαίνεται», διότι, ὅπως θά δοῦμε στό τρίτο μέρος, ἡ ὑπό τοῦ Ἐπισκόπου κήρυξη αἵρέσεως ἀπό μόνη της δέν αἰτιολογεί τή διακοπή τοῦ μνημοσύνου - εἶναι ἡ περίπτωση Ἐπισκόπου πού κηρύσσει αἵρεση «κατεγνωσμένην παρά τῶν Ἁγίων Συνόδων». Ἡ φράση αὐτή ἐκ τῶν πραγμάτων θέτει μιᾶ βασική ἐκκλησιολογική ἀρχή: ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζει τί εἶναι αἵρεση καί τί ὄχι καί, ἀκολουθῶς, ἡ Σύνοδος κρίνει ποιός εἶναι αἵρετικός καί ποιός ὄχι. Πρόσωπα, ὁμάδες, κληρικοί, μοναχοί, λαϊκοί, ὀργανώσεις καί συνάξεις δέν ἔχουν κανένα δικαίωμα καί καμμία αὐθεντία νά κρίνουν τί εἶναι αἵρεση καί νά χαρακτηρίσουν ποιός εἶναι αἵρετικός.

Μέσα σέ αὐτό τό πλαίσιο καί μέ δεδομένη τή ζηλωτική ἔξαρση κάποιων ἀδελφῶν μας πού ἐπικαλοῦνται παραβιάσεις συγκεκριμένων Κανόνων, γιά παράδειγμα περί συμπροσευχῆς μέ αἵρετικούς καί ἑτεροδόξους, θά πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε ὅτι σχίσμα δέν ἐπέρχεται ἐξ ἀφορμῆς τῶν παραβάσεων ἢ τῶν παρεκκλίσεων ἀπό τούς Ἱερούς Κανόνες, ἀλλά ὅταν διακόπτεται ἡ κοινωνία μέ τόν τοπικό Ἐπίσκοπο καί τήν Κανονική Ἐκκλησία. Αἵρεση, ἐπίσης, δέν στοιχειοθετεῖται ὅταν δέν ἐφαρμόζεται μονομερῶς κάποιος Ἱερός Κανόνας, ἀλλά ὅταν ἐπισήμως καί πανηγυρικῶς ἀπορρίπτονται οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί γενικῶς ὅλη ἡ κανονική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά δώσω ἕνα παράδειγμα, γιά νά κατανοήσουμε αὐτή τή μεγάλη ἐκκλησιολογική πραγματικότητα.

Ὁ 101ος Κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικάζει μέ ποινή ἀφορισμοῦ αὐτούς πού χρησιμοποιοῦν τή λαβίδα ἢ ὅποιοδήποτε ἄλλο ἀντικείμενο γιά τή μετάδοση τῆς Θείας Μεταλήψεως. Στήν πραγματικότητα, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία, χωρίς νά συγκαλέσει ἄλλη Οἰκουμενική Σύνοδο καί χωρίς νά καταργήσει αὐτόν τόν Κανόνα, ἄλλαξε αὐτή τήν πρακτική. Δικαιολογεῖται, λοιπόν, ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας τοῦ Ἐπισκόπου, ἐπειδὴ μεταδίδει τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ μέ λαβίδα καί κατά τούς Θείους καί Ἱερούς Κανόνες εἶναι παραβάτης; Μποροῦμε ἄραγε νά χαρακτηρίσουμε τόν Ἐπίσκοπο πού μεταδίδει τή Θεία Κοινωνία μέ τή λαβίδα ὡς αἵρετικό διότι παραβιάζει τόν κανόνα; Ἡ ἀπάντηση εἶναι σίγουρα ἀρνητική. Ὡστόσο, οἱ διάφορες λίστες μέ τά παραπτώματα τῶν Πατριαρχῶν καί τῶν Ἐπισκόπων πού κυκλοφοροῦν καί μοιράζονται ἀπό τούς σύγχρονους «ὁμολογητές τῆς πίστεως» βασίζονται κυρίως στήν παραβίαση συγκεκριμένων Κανόνων ἀπό τήν ὁποία ἐξάγεται ὁ χαρακτηρισμός τοῦ αἵρετικοῦ.

Πέραν ὅμως της παραβάσεως μεμονομένων Κανόνων πού ὅπως εἶδαμε δέν συνιστᾶ ἐπιχείρημα ἰκανό γιά νά χαρακτηριστεῖ κάποιος Ἱεράρχης ὡς αἵρετικός, ἀκόμη κι ἂν ἕνας ἐπίσκοπος στή διδασκαλία του ὑποπέσει σέ δογματικά λάθη, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι εἶναι αἵρετικός ἢ ὅτι κηρύσσει αἵρεση. Δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε, ὅτι ὑπάρχουν ἀναρίθμητα παραδείγματα πού ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὄση ἀγιότητα καί ἂν διαθέτουν, πολλές φορές κάνουν λάθη δογματικά καί ἐκκλησιαστικά. Ἀλλά ἡ Ἐκκλησία μας πάντοτε ἔδειχνε ὑπομονή καί ἀνοχή, μέσα στό πλαίσιο τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, καί συγχώρησε, παρέβλεψε, ἀνέπαυσε καί, κυρίως, ποτέ δέν βιάστηκε νά κατηγορήσει ἢ νά ἀναθεματίσει, σέ ἀντίθεση μέ κάποιους πού σπεύδουν νά κρίνουν καί νά ἐπικρίνουν, πιστεύοντας μάλιστα ὅτι πράττουν κανονικό καί θεάρεστο καθῆκον.

Ἡ περίπτωση τοῦ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου σχετικά μέ τήν περί τοῦ ἀπολύτου προορισμοῦ διδασκαλία ἀποδεικνύει τοῦ λόγου τό ἀληθές. Μάλιστα, δέν εἶναι αὐτή ἡ μόνη κακοδοξία πού μποροῦμε νά συναντήσουμε στή θεολογία του. Ὅμως, ἡ Ἐκκλησία ποτέ δέν τόν κατεδίκασε ἐπίσημα, παρότι ποτέ δέν ἀποδέχθηκε καί τήν διδασκαλία του.

Παρόμοια καί μέ τήν ἴδια ἀγαπητική διάκριση κινήθηκε καί ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὅταν παρουσιάστηκαν ἐνώπιον τῆς Ἀΐ Οἰκουμενικῆς Συνόδου Ἐπίσκοποι καί κληρικοί πού εἶχαν

προσχωρήσει στον Άρειανισμό. Τίς θέσεις του και τίς απόψεις του μπορεί εύκολα να τίς μελετήσει κάποιος στην «πρός Ρουφιανόν» επιστολή του. Η Σύνοδος άσκησε απεριόριστη και σκανδαλώδη εκκλησιαστική οικονομία και δέχθηκε τούς επισκόπους που είχαν υπογράψει άρειανική όμολογία, τοποθετώντας τους μάλιστα πίσω στις προηγούμενες θέσεις τους. Τούς άπεκατέστησε πλήρως! Και ο Μέγας Άθανάσιος συμφώνησε με αυτή την τακτική και προέτρεψε τον Ρουφιανό να άποδεχθεί τίς άποφάσεις των Πατέρων, δίχως να μέμφεται τή Σύνοδο γιά τό ότι λειτούργησε ύποχωρητικά.

Ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, που ήταν άριστος θεολόγος δέν ήταν άμοιρος δογματικών λαθών και άμφιβόλων δογματικών διατυπώσεων όπως π.χ. αυτό περί τής άποκαταστάσεων των πάντων. Παρά ταυτα, όμως, είναι μεγάλος Άγιος και Πατέρας τής Έκκλησίας μας. Ο Διονύσιος ο Άλεξανδρείας, επίσης, στις όμιλίες του περί του Υιού δέν εκφράστηκε με δογματική άκριβολογία, με άποτέλεσμα να δίδει θεολογικά έπιχειρήματα στις πλάνες των άρειανών. Γι' αυτό αναγκάστηκε ο Μέγας Άθανάσιος να γράψει όλόκληρη πραγματεία κατά του Άγίου Διονυσίου, γιά να δικαιολογήσει τίς δογματικές και άστοχες θέσεις του. Όμως Άγιοι τής Έκκλησίας μας είναι και ο Γρηγόριος και ο Διονύσιος και ο Αύγουστίνος που έπεσαν σε δογματικές πλάνες και ο Άγιος Άθανάσιος που δέν έπεσε.

Διανοήθηκαν άραγε όλοι αυτοί οι δήθεν μεγάλοι θεολόγοι, οι άποτειχισμένοι και άποσχισμένοι, όλοι αυτοί που κατακρίνουν τούς κανονικούς Ιεράρχες τής Έκκλησίας ως αίρετικούς με βάση τά δικά τους κριτήρια, διανοήθηκαν ποτέ να διαγράψουν τον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης και τούς άλλους Άγίους μας από τό Άγιολόγιο τής Όρθοδόξου Έκκλησίας, έπειδή στή διδασκαλία τους έξακριβωμένα είχαν λάθη και κακοδοξίες και ένίστε δογματικές πλάνες;

Άρκετά διαφωτιστικός γιά τό θέμα των αίρετικών είναι, επίσης, και ο 6ος Κανόνας τής Β' Οίκουμενικής Συνόδου, ο όποϊος σημειώνει ότι «αίρετικούς καλοϋμε όσους από παλιά άποκηρύχθηκαν από τήν Έκκλησία και όσους άργότερα αναθεματίστηκαν από έμās και έπιπλέον όσους προσποϊουνται ότι όμολογούν τήν άληθινή πίστη, αλλά έχουν άποσχιστεί και κάνουν συναθροϊσεις που αντίτιθενται στους κανονικούς μας Έπισκόπους».

Δέν χρειάζεται περαιτέρω σχολιασμός γιά τό αν θα πρέπει να διακόπτουμε τήν κοινωνία του Έπισκόπου, έπειδή κηρύσσει αίρεση, και άκόμη δέν χρειάζεται περισσότερη άνάλυση γιά τό τί θεωρεί ή Έκκλησία μας αίρετικό και πώς αυτό καθορίζεται. Συμπληρωματικά να σημειώσουμε, ωστόσο, ότι αίρεση δέν δημιουργείται μόνο όταν υπάρχει άλλοίωση ή νοθεία του δόγματος, αλλά και όταν άνάγουμε σε δόγμα ζητήματα δευτερεύοντα, τά όποϊα ή Έκκλησία δέν θεωρεί ισάξια του δόγματος. Οι Εϋσταθιανοί, γιά παράδειγμα, δέν είχαν καμμία δογματική παρέκκλιση από τον πυρήνα του Όρθοδόξου Δόγματος, δηλαδή δέν έλέγχονταν γιά κάποιο σφάλμα ούτε στην Τριαδολογία ούτε στην Χριστολογία ούτε στην Έκκλησιολογία. Όμως, έμφορούμενοι από άκρατο εύσεβισμό, είχαν αναγάγει σε δόγματα σωτηρίας δευτερεύοντα ζητήματα, όπως είναι ή άγαμία των κληρικών και ή άποχή τής κρεοφαγίας. Η Έκκλησία έλεγε ότι είναι καλό να είναι κάποιος έγκρατής και να απέχει από τό κρέας, αλλά αυτοί επέμεναν να διδάσκουν ότι δέν μπορεί κανείς να σωθεί, όταν είναι έγγαμος και όταν κρεοφαγει. Η Έκκλησία φυσικά τούς άπεκήρυξε διά των άποφάσεων τής εν Γάγγρα Συνόδου.

Τό κείμενο του δευτέρου μέρους του 15ου Κανόνα τελειώνει μακαρίζοντας και επαινώντας τούς κληρικούς εκείνους που άποτειχίζονται από τον αίρετικό Έπίσκοπο. Ο έπαινος, όπως προαναφέρθηκε, αίτιολογείται στο τρίτο μέρος του κειμένου, που άποτελεί, κατά τά είθισμένα τής κανονοθεσίας, τό συμπέρασμα και τό έπισφράγισμα του Κανόνα. Άλλά - δυστυχώς- οι παύοντες τήν κοινωνία του Έπισκόπου κρατούν μόνο τή φράση «τής πρεπούσης τιμής τοϊς

ὀρθόδοξοις ἀξιοθήσονται» καί διερωτῶνται γιατί ἡ Ἐκκλησία δέν τούς ἔχει ἀκόμη ἀποδώσει τὰ εὔσημα.

Στό τρίτο μέρος τοῦ κειμένου ἀναγράφεται ὅτι εἶναι ἄξιοι κάθε τιμῆς ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὅσοι παύουν τή μνημόνευση ψευδοεπισκόπων πού κηρύσσουν κατεγνωσμένη ἀπό Σύνοδο αἵρεση, κυρίως ὅμως τούς ἀξίζει κάθε τιμή, γιατί μέ τή συμπεριφορά τους φρόντισαν μέ ζήλο νά σωθεῖ ἡ Ἐκκλησία ἀπό σχίσματα καί μέ τή στάση τους δέν κατατεμάχισαν τήν ἐνότητά της μέ μερισμούς: «Οὐ γάρ ἐπισκόπων, ἀλλά ψευδοεπισκόπων καί ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καί οὐ σχίσματι τήν ἔνωσιν τῆς ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλά σχισμάτων καί μερισμῶν τήν ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι». Τό κίνητρο, ἐπομένως, γιά τή διακοπή τοῦ μνημοσύνου καταγράφεται ἐδῶ καί δέν εἶναι ὁ αἰρετικός Ἐπίσκοπος, ἀλλά ὁ Ἐπίσκοπος αὐτός πού δημιουργεῖ, ἐξ αἰτίας τῆς αἰρέσεώς του, μερισμούς καί σχίσματα. Αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου δυνητικῶς μποροῦμε νά διακόψουμε τή μνημόνευση πρὸς «συνοδικῆς διαγνωσεως».

Ἡ Ἐκκλησία μας ἐγνώριζε πολύ καλά ὅτι ἡ διδασκαλία αἰρέσεως συνοδεύεται ἀπό σχίσμα κι αὐτό μέ τή σειρά του ἀπό τήν πῆξη θυσιαστηρίου, πού βαθύτερα καί οὐσιαστικότερα σημαίνει τήν ἀρχή μιᾶς νέας Ἐκκλησίας, Ὁμολογίας, ἢ Θρησκείας. Αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ κηρύσσω «γυμνῆ τῆ κεφαλῇ» αἵρεση. Ὅλη ἡ οὐσία τοῦ Κανόνα βρίσκεται κατασταλαγμένη σ' αὐτή τήν τελευταία πρόταση τοῦ κειμένου. Αὐτός πού σώζει τήν Ἐκκλησία ἀπό τὰ σχίσματα πού δημιουργοῦν νέα πίστη, νέα θρησκεία, νέα ἐκκλησία καί διαρρηγνύουν τό σῶμα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, αὐτός εἶναι ὁ ἄξιος κάθε τιμῆς καί ὄχι αὐτός πού διακόπτει τό μνημόσυνο καί τήν κοινωνία μετά τοῦ αἰρετικοῦ Ἐπισκόπου του.

Γιά τό συγκεκριμένο κείμενο ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σημειώνει σχετικά ὅτι «οἱ διακόπτοντες τό μνημόσυνο εἶναι ἄξιοι τιμῆς τῆς πρεπούσης, ὡς ὀρθόδοξοι ἐπειδή, ὄχι σχίσμα ἐπροξένησαν εἰς τήν Ἐκκλησίαν μέ τόν χωρισμόν αὐτόν, ἀλλά μᾶλλον ἠλευθέρωσαν τήν Ἐκκλησίαν ἀπό τό σχίσμα καί τήν αἵρεσιν τῶν ψευδοεπισκόπων αὐτῶν». Παρόμοια καί ὁ Ζωναράς τονίζει ὅτι αὐτοί πού διακόπτουν τό μνημόσυνο τοῦ πρώτου τιμῶνται ἀπό τήν Ἐκκλησία, μόνο ὅταν δέν δημιουργοῦν σχίσματα, ἀφοῦ μέ τήν πράξη τους αὐτή «μᾶλλον σχισμάτων τήν ἐκκλησίαν ἀπήλλαξαν». Καί ὁ Βαλσαμών ὑποστηρίζει γιά τόν διακόπτοντα τό μνημόσυνο ὅτι «οὐ γάρ ἀπέσχισεν αὐτόν ἀπό ἐπισκόπου, ἀλλ' ἀπό ψευδοεπισκόπου καί ψευδοδιδασκάλου. καί τό παρά τούτου γεγονός ἐπαίνου ἄξιόν ἐστίν, ὡς μή κατατέμνον τήν ἐκκλησίαν, ἀλλά μᾶλλον συνάπτον αὐτήν, καί τοῦ μερισμοῦ ἀπαλλάττον».

Πέραν, ὅμως, ἀπό τήν παραπάνω ἐρμηνευτική προσέγγιση, ἡ ἴδια ἡ πράξη τῆς Ἐκκλησίας μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ σκοπός τῶν ἀποφάσεων μας πρέπει νά εἶναι πάντοτε θεραπευτικός καί ἐνωτικός. Γι' αὐτό ἡ ἴδια προέβαινε σέ ἀναθεματισμούς, καθαιρέσεις καί ἀφορισμούς, μόνο ὅταν κλονιζόταν ἡ ἐνότητα τοῦ σώματος τῶν πιστῶν καί κυρίως ὅταν ὑπῆρχε ὁρατός ὁ κίνδυνος τῆς δημιουργίας νέων ὁμολογιῶν καί ἐκκλησιῶν καί ὄχι ὅταν ὑπῆρχε κακοδιδασκαλία ἄνευ διασπαστικῶν συνεπειῶν.

Τίθεται λοιπόν ἓνα ἐρώτημα: Ὅλοι αὐτοί πού διέκοψαν τό μνημόσυνο τῶν Ἐπισκόπων τους ἀπό ποιοῦ σχίσμα ἀπήλλαξαν τήν Ἐκκλησία; Ἀπό ποιά κατάτμηση τήν προστάτεψαν καί πῶς διασφάλισαν τήν ἐνότητά της; Αὐτό τό ὁποῖο διαπιστώνουμε εἶναι ὅτι ὄχι μόνο δέν προστάτεψαν καί δέν προστατεύουν τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά, ἀντίθετα, τήν διασποῦν κυριολεκτικά ἐν ὀνόματι τῶν δογμάτων καί τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Γι' αὐτό, ἐξάλλου, δέν ἐπαναπαύονται στήν ἀπλή παύση τῆς μνημονεύσεως οὔτε στήν μετά πολλῆς ταπεινώσεως ἀναμονή τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου, ἀλλά κάνουν πανηγυρικές ἐμφανίσεις, διακηρύττουν μέ ἐπίσημες ἀνακοινώσεις τήν πράξη τους, προγραμματίζουν τήν ἡμέρα τῆς διακοπῆς τοῦ μνημοσύνου, σάν νά πρόκειται γιά ἀναγγελία δημιουργίας κόμματος, διαφημίζουν τό σχίσμα

τους ως ήρωική πράξη, οργανώνονται σέ συνάξεις και συνέδρια, προσπαθώντας να πείσουν για τά λάθη τής Έκκλησίας, φατριάζουν έναντίον τών Έπισκόπων και μετά σπουδής προσπαθοῦν να προσηλυτίσουν και άλλους, για να τούς ακολουθήσουν στον όλισθηρό δρόμο που έχουν πάρει. Μέ δύο λόγια: κρατοῦν τήν Όρθοδοξία και άπορρίπτουν τήν Έκκλησία!!! Αύτός ό συνδυασμός όμως εἶναι άνύπαρκτος για τά δεδομένα τής Μιάς, Άγίας, Καθολικής και Άποστολικής Έκκλησίας.

Τέλος, θά πρέπει να τονιστεῖ ότι ή διακοπή του μνημοσύνου δέν εἶναι μία άπλή πράξη διαμαρτυρίας ή ήρωισμού δίχως έκκλησιολογικές συνέπειες. Τό να διακόψω τήν κοινωνία μέ τόν Έπίσκοπό μου σημαίνει ότι διακόπτω τήν κοινωνία μέ όλους τούς Έπισκόπους, τούς κληρικούς, τούς μοναχούς και τούς λαϊκούς που έχουν κοινωνία μαζί του και τόν αναγνωρίζουν ως κανονικό Έπίσκοπο τής Όρθόδοξου Έκκλησίας· σημαίνει, δηλαδή, ότι διακόπτω τήν κοινωνία μέ όλο τόν Όρθόδοξο κόσμο. Γιατί όταν κάποιος εἶναι αίρετικός ή σχισματικός, τότε και όλοι οι κοινωνοῦντες μετ' αυτού εἶναι σχισματικοί και αίρετικοί.

Η πράξη τής διακοπής κοινωνίας μέ τόν Έπίσκοπο τόν όποιο αποδέχεται κανονικά και εύχαριστικά σύμπασα ή Όρθοδοξία, οδηγεί σε ένα εύχαριστικό και κανονικό άποκλεισμό, γεγονός που είδαμε και ζήσαμε στους ελάχιστους άγιορεῖτες «ζηλωτές», οι όποιοι, μαζί μέ τούς σύγχρονους «όμολογητές τής πίστεως», διέκοψαν τό μνημόσυνο του Έπισκόπου τους μέ ένα έρμαφρόδιτο και έπαμφοτερίζοντα τρόπο.

Άπό τή μία μεριά, δέν κοινωνοῦν μαζί μέ τόν Έπίσκοπό τους και φυσικά δέν λαμβάνουν τό Σώμα και τό Αἷμα του Χριστου από τά χέρια του «αίρετικού». Υπάρχει μεγάλη σύγχυση μεταξύ τους για τήν έγκυρότητα τών μυστηρίων που τελοῦνται. Εύλογα όμως διερωτώμεθα: Πώς λαμβάνουν τό Άγιο Μύρο από τόν Πατριάρχη και τήν Έκκλησία τής Κωνσταντινουπόλεως; Θα πρέπει κανονικά να σταματήσουν να τελοῦν τό Μυστήριο του Βαπτίσματος και του Χρίσματος, αλλά, από όσο γνωρίζουμε, αυτό δέν συμβαίνει. Άκόμη, λοιπόν, κι αν δέν μνημονεύουν τόν Πατριάρχη ή τόν Έπίσκοπο που κοινωνεί μέ τόν Πατριάρχη, κοινωνοῦν μαζί του μέσω του Άγίου Μύρου, είτε τό θέλουν είτε όχι, γεγονός που άποτελεῖ μία άκόμη άπόδειξη του άσφυκτικού κλοιου τών άδιεξόδων, τών αντιφάσεων και του φαύλου κύκλου, όπου τούς έχουν οδηγήσει οι άσύνητες και άντιεκκλησιαστικές έπιλογές τους.

Δέν χρειάζεται, βέβαια, να τεθεῖ καθόλου ό έκκλησιολογικός και κανονικός προβληματισμός προς όλους αυτούς που κατακρίνουν τούς Πατριάρχες και τούς λοιπούς Έπισκόπους ως σχισματικούς ή αίρετικούς, για τό ποιός τελικά θα μάς πληροφορήσει ότι όλοι αυτοί ή κάποιοι εξ αυτών επέστρεψαν στην άληθινή πίστη και μετενόησαν για τίς «κακοδοξίες» τους. Σήμερα βγαίνουν και δηλητηριάζουν τό λαό του Θεου μέ ένα σωρό άνακοινώσεις και δημοσιεύματα ότι δήθεν ό Πατριάρχης και μερικοί Έπίσκοποι κηρύσσουν αίρεση. Θα βγοῦν αυτοί πάλι να μάς πληροφορήσουν για τό ποιός Έπίσκοποι επέστρεψαν και ποιός όχι; Και τό κυριώτερο: Ποιός θα άποκαταστήσει αυτούς τούς δήθεν αίρετικούς, όταν αυτοί κατά τήν κρίση τους μετανοήσουν;

Τό ζήτημα, άσφαλώς, δέν τίθεται μόνο για τήν άποκατάσταση αυτών που κατηγοροῦνται ως άνάξιοι και αίρετικοί. Τά πρόσωπα αυτά, έξάλλου, στή συνείδηση τής κανονικής Έκκλησίας δέν χρήζουν καμμίας άποκαταστάσεως. Όστόσο, μέ τήν διακοπή του μνημοσύνου και τήν παύση κοινωνίας τους μέ τήν Κανονική Έκκλησία τίθεται το σημαντικότερο ζήτημα για τό πως οι ίδιοι θα έπανενταχθοῦν στην Έκκλησία. Γιατί γνωρίζουμε πολύ καλά ότι, όποιος άποσχιστεῖ και άποτειχιστεῖ, πολύ δύσκολα έπιστρέφει και πάλι στην Κανονική Έκκλησία.

Να υπενθυμίσουμε εδώ ότι ό μακαριστός Μητροπολίτης Φλωρίνης Αύγουστίνος διέκοψε τό 1970 τό μνημόσυνο του Πατριάρχου Αθναγόρου, κατόπιν βέβαια πολλών πιέσεων, κυρίως

ἀπό ζηλωτικούς κύκλους. Τό 1973 ἐπανεφερε, πρὸς μεγάλη του ἀνακούφιση, τό κανονικό μνημόσυνο τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, παρότι ἡ διαθηρσκειακή καί διορθόδοξη ἐκκλησιαστική γραμμὴ τοῦ Πατριαρχείου δέν ἄλλαξε καί οἱ λόγοι πού ὁ Μητροπολίτης Φλωρίνης καί οἱ «ζηλωτές» εἶχαν ἐπικαλεστεῖ ἐπὶ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, γιά νά διακόψουν τό μνημόσυνό του, δέν ἐξέλιπταν. Εἶπε, ὁμως, τότε ὁ μακαριστός Αὐγουστῖνος κάτι τό ὁποῖο δέν δημοσίευσε στό κείμενό του «Ἀπαντήσεις ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων» καί τό ὁποῖο ἐκφράζει τήν πραγματική συλλογιστική τοῦ ὅλου προβλήματος ἐπιστροφῆς του στήν Ἐκκλησία: «Εὐτυχῶς πού πέθανε ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας καί βρήκαμε τρόπο νά ἐπανενταχτοῦμε στήν Ἐκκλησία».

Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, Ἀγαπητοὶ Πατέρες, Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Καθηγητές, Ἐκλεκτοὶ σύεδροι,

Ἀσφαλῶς ὁ 15ος Κανόνας τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου δέν συντάχθηκε, γιά νά δώσει τό δικαίωμα στόν κάθε κληρικό νά ἀπειθαρχεῖ καί νά μὴν ὑπακούει τόν Ἐπίσκοπό του, ἀλλά, ἀντιθέτως, τό πνεῦμα τοῦ Κανόνα εἶναι ἡ ὑπακοή καί ἡ πειθαρχία τοῦ πρεσβυτέρου στόν Ἐπίσκοπο, τοῦ Ἐπισκόπου στόν Μητροπολίτη, τοῦ Μητροπολίτη στόν Πατριάρχη καί ὅλων τῶν Ἐπισκόπων καί τῶν λοιπῶν κληρικῶν στή Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας. Σκοπός, ἐπίσης, τοῦ Κανόνα δέν εἶναι νά δώσει στους «ζηλωτές» Κληρικούς ἓνα κανονικό ἐπιχείρημα, γιά νά ἀντιμάχονται καί νά πολεμοῦν τοὺς Ἐπισκόπους, οὔτε τό κανονικό δικαίωμα νά τοὺς χαρακτηρίζουν, κατά τήν κρίση τους, ὡς αἰρετικούς. Τό μοναδικό κίνητρο τοῦ Κανόνα εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τῆς δημιουργίας νέων ἐκκλησιῶν, ὁμολογιῶν, θρησκείων καί σχισμάτων πού μερίζουν τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διαστροφή ὁμως εἶναι τόσο μεγάλη, πού, ἐνῶ ὁ Κανόνας ἀποβλέπει στήν παύση τῶν σχισμάτων καί τῶν μερισμῶν, κάποιοι τόν χρησιμοποιοῦν γιά νά κατοχυρώσουν καί νά δικαιολογήσουν τό σχίσμα τους! Ἔτσι ἰσχύει καί στήν περίπτωσή τους ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου: «φεύγοντες τόν καπνόν εἰς πῦρ ἐνέπεσον».

<http://www.romfea.gr/diafora/21933-eisigisi-episkopou-xristoupoleos-sto-8o-diethnes-sunedrio-orthodojou-theologias>